

RACHUNKOWOŚĆ I SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA FIRMY

REDAKCJA NAUKOWA

Maria Hass-Symotiuk

AUTORKI

Maria Hass-Symotiuk

Iwona Majchrzak

Bożena Nadolna

Marzena Rydzewska

RACHUNKOWOŚĆ I SPRAWOZDAWCZOŚĆ FINANSOWA FIRMY

REDAKCJA NAUKOWA

Maria Hass-Symotiuk

AUTORKI

Maria Hass-Symotiuk

Iwona Majchrzak

Bożena Nadolna

Marzena Rydzewska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 września 2024 r.

Recenzentka
Prof. dr hab. Danuta Sołtys

Wydawca
Izabella Małecka

Redaktor prowadzący
Kinga Zając

Opracowanie redakcyjne
Katarzyna Kruś

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski

Poszczególne części książki napisały:

Maria Hass-Symotiuk – wstęp, wykaz kont syntetycznych, rozdz. 1, 2, 6, 9, 10

Iwona Majchrzak – rozdz. 4, 11, 12

Bożena Nadolna – rozdz. 5, 7, 13, 14

Marzena Rydzewska – rozdz. 3, 8, 15

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2024

ISBN 978-83-8390-063-6

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	11
Wstęp	15
Wykaz kont syntetycznych	19
Rozdział 1	
Rachunkowość jako system pomiaru wielkości ekonomicznych firmy	23
1.1. Istota, zakres i zadania rachunkowości	23
1.2. Zewnętrzne i wewnętrzne regulacje rachunkowości	30
1.3. Zasady prawidłowej rachunkowości – aspekt bilansowy i podatkowy	39
1.4. Struktura rachunkowości	44
1.5. Użytkownicy informacji finansowych	47
1.6. Odpowiedzialność za rachunkowość firmy	49
1.7. Pytania i zadania problemowe	56
Rozdział 2	
Elementy rachunkowości finansowej firmy	60
2.1. Zakładowy plan kont jako podstawa funkcjonowania rachunkowości firmy	60
2.2. Zasady wyceny zasobów majątkowych i źródeł ich finansowania w firmie	67
2.3. Wymagania ustawowe dotyczące dowodów księgowych	76
2.4. Księgi rachunkowe – zasady ich prowadzenia w firmie	83
2.5. Inwentaryzacja jako narzędzie weryfikacji zapisów księgowych	94
2.6. Ochrona zbiorów dokumentacji księgowej	99
2.7. Pytania i zadania problemowe	105

Rozdział 3

Sprawozdawczość finansowa w strukturze rachunkowości firmy	110
3.1. Istota, cechy i zakres sprawozdania finansowego	110
3.2. Zasady sporządzania sprawozdania finansowego	113
3.3. Struktura informacyjna bilansu	118
3.4. Wartość informacyjna rachunku zysków i strat	122
3.5. Informacja dodatkowa i jej przydatność dla użytkownika	124
3.6. Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym i jego wartość poznawcza	128
3.7. Potencjał informacyjny rachunku przepływów pieniężnych	132
3.8. Pozostałe sprawozdania firmy	135
3.9. Badanie, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych	147
3.10. Pytania i zadania problemowe	154

Rozdział 4

Środki trwałe i wartości niematerialne i prawne firmy	157
4.1. Istota, klasyfikacja i wycena środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	157
4.2. Zasady amortyzacji środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	167
4.3. Aktualizacja wartości i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	174
4.4. Ujęcie środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych w księgach rachunkowych	179
4.5. Środki trwałe w budowie i ich ewidencja	186
4.6. Pytania i zadania problemowe	194

Rozdział 5

Inwestycje długo- i krótkoterminowe firmy	198
5.1. Pojęcie i podział aktywów inwestycyjnych	198
5.2. Struktura i zasady wyceny instrumentów finansowych oraz pozostałych aktywów inwestycyjnych	202
5.3. Ujęcie w księgach rachunkowych długoterminowych aktywów finansowych i niefinansowych	212
5.4. Klasyfikacja i ewidencja krótkoterminowych aktywów finansowych	224
5.5. Wycena i zasady ewidencji akcji (udziałów) własnych oraz zadeklarowanych, ale niewpłaconych wkładów na kapitał podstawowy	228
5.6. Pytania i zadania problemowe	234

Rozdział 6

Środki pieniężne firmy i kredyty bankowe	238
6.1. Istota, rodzaje i zasady gospodarowania środkami pieniężnymi	238
6.2. Środki pieniężne w kasie	243
6.3. Środki pieniężne na rachunkach bankowych	248
6.4. Inne środki pieniężne	255
6.5. Kredyty bankowe, ich rodzaje i ewidencja	261
6.6. Pytania i zadania problemowe	266

Rozdział 7

Należności i zobowiązania w firmie	269
7.1. Kategoria rozrachunków i ich klasyfikacja	269
7.2. Dokumentowanie krajowych i zagranicznych należności i zobowiązań oraz zasady ich wyceny	273
7.3. Należności i zobowiązania z kontrahentami	277
7.4. Zobowiązania i należności z tytułu ubezpieczeń społecznych, podatków i pozostałych obciążeń publicznoprawnych	285
7.5. Rozrachunki z tytułu wynagrodzeń i pozostałe rozrachunki z pracownikami	301
7.6. Należności i zobowiązania z pozostałych tytułów	307
7.7. Utrata wartości należności i odpisy aktualizujące ich wartość	318
7.8. Wycena i ewidencja roszczeń o zapłatę wierzytelności	321
7.9. Pytania i zadania problemowe	323

Rozdział 8

Zapasy firmy: materiały, towary i produkty pracy	327
8.1. Istota i rodzaje oraz zasady gospodarowania zapasami	327
8.2. Wycena i dokumentacja materiałów, towarów i produktów pracy	332
8.3. Zasady ewidencji zakupu i rozchodu materiałów	340
8.4. Zasady ewidencji zakupu i rozchodu towarów	353
8.5. Zasady ewidencji produktów pracy	356
8.6. Nadwyżki i niedobory w rzeczowych zasobach obrotowych	360
8.7. Pytania i zadania problemowe	362

Rozdział 9

Koszty działalności operacyjnej firmy	366
9.1. Istota i klasyfikacja kosztów	366
9.2. Koszty jako przedmiot rachunku kosztów	374
9.3. Ewidencja kosztów w układzie rodzajowym	377
9.4. Rozliczenie kosztów na przekrój podmiotowy i przedmiotowy	385
9.5. Pytania i zadania problemowe	397

Rozdział 10

Zasady i procedury kalkulacji kosztów produktów w firmie	402
10.1. Istota, cel i przedmiot kalkulacji	402
10.2. Koszt wytworzenia bazą rachunku kalkulacyjnego	407
10.3. Rodzaje kalkulacji kosztów	413
10.4. Metody kalkulacji kosztów i ich odmiany	416
10.5. Pytania i zadania problemowe	428

Rozdział 11

Rozliczenia międzyokresowe kosztów i przychodów	432
11.1. Istota i rodzaje rozliczeń międzyokresowych	432
11.2. Ewidencja rozliczeń międzyokresowych kosztów	438
11.3. Ewidencja rozliczeń międzyokresowych przychodów	444
11.4. Pytania i zadania problemowe	447

Rozdział 12

Przychody i koszty związane z ich osiągnięciem w firmie	450
12.1. Pojęcie i rodzaje przychodów oraz kosztów ich uzyskania	450
12.2. Przychody ze sprzedaży produktów i koszty ich uzyskania	456
12.3. Przychody ze sprzedaży towarów i materiałów oraz koszty ich uzyskania	467
12.4. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	474
12.5. Przychody i koszty finansowe	480
12.6. Obroty wewnętrzne i ich koszt	483
12.7. Pytania i zadania problemowe	486

Rozdział 13

Kapitały (fundusze) własne w różnych formach własności firm	489
13.1. Definicja i struktura kapitałów (funduszy) własnych	489
13.2. Zasady tworzenia i wykorzystania kapitałów (funduszy) podstawowych oraz ich ujęcie w księgach rachunkowych	495
13.3. Kategorie oraz zasady ewidencji kapitałów (funduszy) zapasowych i rezerwowych	507
13.4. Kapitał z aktualizacji wyceny	516
13.5. Rodzaje funduszy specjalnych i ich ewidencja	518
13.6. Pytania i zadania problemowe	528

Rozdział 14

Rezerwy na przyszłe zobowiązania w firmie	532
14.1. Kategoria rezerw w świetle polskiego prawa bilansowego	532
14.2. Rezerwy na restrukturyzację, straty z transakcji gospodarczych oraz na inne przyszłe zobowiązania	539
14.3. Rezerwy na świadczenia pracownicze	545

14.4. Rezerwy i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	553
14.5. Zakres ujawnień informacji o rezerwach i sposób ich prezentacji w sprawozdaniu finansowym	560
14.6. Pytania i zadania problemowe	566
Rozdział 15	
Wynik finansowy i jego podział w księgach rachunkowych firmy	570
15.1. Istota, rodzaje i czynniki kształtujące wynik finansowy	570
15.2. Procedury ustalania wyniku finansowego	571
15.3. Bilansowe i podatkowe ustalanie podatku dochodowego	577
15.4. Obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	580
15.5. Podział wyniku finansowego i jego ewidencja	582
15.6. Pytania i zadania problemowe	585
Bibliografia	589
Wykaz tabel, schematów i rysunków	597
Autorki	605

WSTĘP

W warunkach gospodarki rynkowej obserwuje się zwiększone zainteresowanie specyficznym zasobem, jakim jest informacja finansowa. Stanowi ona podstawę podejmowania poprawnych decyzji oraz kontroli ich realizacji na wszystkich szczeblach zarządzania przedsiębiorstwem. Informacje te są także potrzebne zarówno użytkownikom zewnętrznym (np. inwestorom, kontrahentom, bankom) do oceny działalności przedsiębiorstwa, jak i wewnętrznym (kierownictwu różnych szczebli zarządzania) do rozliczenia ich z dokonań (osiągniętych rezultatów) i do efektywnego wykorzystania powierzonych im składników majątkowych.

Sprawne zarządzanie wymaga dostępu do informacji o posiadanych zasobach czynników produkcji, o źródłach ich finansowania, o realizowanych procesach i ich kosztach, uzyskiwanych przychodach oraz o osiągniętych rezultatach (efektach) działalności. Zasadniczym źródłem tych informacji jest rachunkowość. Stanowi ona system pomiaru i identyfikacji zdarzeń i procesów gospodarczych oraz generowania i komunikowania przydatnych różnym użytkownikom informacji finansowych o działalności jednostki, wykorzystywanych do podejmowania różnorodnych decyzji, i to zarówno przez kierownictwo przedsiębiorstwa, jak i odbiorców zewnętrznych.

W zależności od zakresu tych informacji, ich charakteru oraz stosowanych procedur przetwarzania danych wyróżnia się trzy obszary rachunkowości: rachunkowość finansową, rachunkowość podatkową i rachunkowość zarządczą. Dwa pierwsze obszary rachunkowości są ukierunkowane przede wszystkim na zaspokojenie potrzeb odbiorców zewnętrznych. Rachunkowość finansowa dostarcza informacji powtarzalnych zwłaszcza dla inwestorów, banków, kontrahentów. Z kolei rachunkowość podatkowa umożliwia ustalanie zobowiązań podatkowych (np. podatku dochodowego, VAT) oraz dokonywanie rozliczeń z fiskusem. Rachunkowość zarządcza natomiast opracowuje informacje zindywidualizowane, dostosowane do rozwiązywanych przez kierownictwo problemów decyzyjnych.

Książka stanowi kompendium wiedzy o systemie informacyjnym rachunkowości i sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstw kontynuujących działalność.

Treść pracy ujęto w piętnastu rozdziałach, które obrazują problemy ogólne praktycznymi występującymi w przedsiębiorstwie.

Na tle ogólnej charakterystyki rachunkowości jako systemu pomiaru wielkości ekonomicznych, który powinien być ukierunkowany na generowanie przydatnych informacji finansowych na potrzeby różnych użytkowników (wewnętrznych i zewnętrznych), ukazano elementy tego systemu mające istotny wpływ na jego prawidłowe funkcjonowanie. Szczególną uwagę zwrócono na zakładowy plan kont stanowiący fundament systemu rachunkowości, zasady wyceny zasobów majątkowych (aktywów) i źródeł ich finansowania (pasywów), wymagania ustawowe dotyczące dowodów księgowych, zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych, jak też sposoby weryfikacji zapisów księgowych. Ta część opracowania została wzbogacona o problematykę przechowywania, ochrony i udostępniania zbiorów dokumentacji księgowej.

Następny rozdział poświęcono omówieniu sprawozdawczości finansowej przedsiębiorstwa. Zwrócono w nim uwagę na istotę, zakres i procedury sporządzania sprawozdania finansowego oraz potencjał informacyjny poszczególnych jego elementów (bilansu, rachunku zysków i strat, informacji dodatkowej, zestawienia zmian w kapitale/funduszu własnym, rachunku przepływów pieniężnych), a także pozostałą sprawozdawczość (sprawozdania: z działalności w roku obrotowym, z płatności na rzecz administracji publicznej). Zawarto w nim również problematykę badania, składania do właściwego rejestru sądowego, udostępniania i ogłaszania sprawozdań finansowych.

Kolejne rozdziały koncentrują się na najistotniejszych obszarach rachunkowości finansowej i podatkowej związanych z prowadzoną działalnością przedsiębiorstwa (produkcyjną, usługową, handlową). Dotyczą one problematyki poszczególnych składników aktywów i pasywów (środki trwałe i wartości niematerialne i prawne, inwestycje długo- i krótkoterminowe, środki pieniężne, rozrachunki i roszczenia, rzeczowe aktywa obrotowe, kapitały i fundusze, rezerwy na zobowiązania, a także koszty i przychody związane z prowadzoną działalnością, zasady kalkulacji kosztów jednostkowych oraz ustalanie i podział wyniku finansowego). W ramach każdego rozdziału przedstawiono definicje omawianych kategorii bilansowych i wynikowych, zasady ich pomiaru, wyceny w ciągu roku obrotowego (wycena bieżąca) i na dzień bilansowy, ukazano zasady funkcjonowania poszczególnych kont, schematy księgowania (rozwiązania ewidencyjne typowych operacji gospodarczych) oraz przykładowe rozwiązania. Każdy rozdział kończą pytania i zadania problemowe, które ogniskują się na zagadnieniach kluczowych umożliwiających weryfikację zawarty treści.

W zaproponowanych w poszczególnych rozdziałach schematach księgowania oraz przykładach liczbowych wykorzystano wykaz kont zawierający ich nazwy i symbole.

Rozdział 1

RACHUNKOWOŚĆ JAKO SYSTEM POMIARU WIELKOŚCI EKONOMICZNYCH FIRMY

1.1. Istota, zakres i zadania rachunkowości

Niezbędnym warunkiem prowadzenia działalności przez każde przedsiębiorstwo jest dostęp jego kierownictwa do informacji o posiadanych zasobach czynników produkcji, ich wykorzystaniu w realizowanych procesach, poniesionych kosztach, uzyskanych przychodach, jak też o osiągniętych rezultatach. Zasadniczym źródłem tych informacji jest rachunkowość, stanowiąca logiczny, kompletny i zwarty system generowania i komunikowania różnym użytkownikom informacji, głównie finansowych, niezbędnych do zarządzania.

Rachunkowość stanowi wyjątkowy podsystem generowania informacji, w którym można wyróżnić następujące działania:

- identyfikację zdarzeń i procesów,
- opis, pomiar i wycenę,
- grupowanie (klasyfikację),
- ujmowanie (ewidencję),
- gromadzenie i weryfikację danych i informacji,
- przetwarzanie danych,
- prezentację i komunikowanie oraz
- interpretację informacji.

Zakres znaczeniowy powyższych działań nie jest rozłączny, niekiedy nakładają się one na siebie. Stąd ogół wykonywanych działań określa się także mianem „gromadzenia”.

„przetwarzania, prezentacji oraz komunikacji”¹, a niekiedy również „interpretacji”² danych i/lub informacji finansowych.

Informacje generowane w rachunkowości dotyczą wielkości majątku (aktywów), kapitałów (własnych i obcych), kosztów, przychodów i wyniku finansowego, a także uzyskanych rezultatów (efektów) działalności przedsiębiorstwa, zmian w jego majątku i sytuacji finansowej. Informacje te pozyskuje się za pomocą specyficznych form, metod, rozwiązań technicznych i organizacyjnych. Dzięki temu uzyskuje się sformalizowany, wewnątrznie spójny i zbilansowany obraz działalności gospodarczej o uniwersalnym charakterze³. Szczególnym atrybutem rachunkowości jest skoncentrowanie uwagi na finansowych konsekwencjach jego działalności. Rachunkowość, jak żaden inny system, pozwala na ustalenie wyniku finansowego oraz ocenę kondycji finansowej podmiotu.

W literaturze przedmiotu rachunkowość jest różnie pojmowana. Uznaje się ją za system ewidencji zdarzeń i procesów gospodarczych, system informacyjny, język działalności gospodarczej, system pomiaru, działalność usługową, środek służący do przedstawienia bieżącej ekonomicznej rzeczywistości, sztukę i ideologię⁴. Wybrane definicje rachunkowości zestawiono w tabeli 1.1.

Tabela 1.1. Rachunkowość jako system generowania informacji w wybranych definicjach

Treść definicji rachunkowości	Autor
„System informacyjny służący użytkownikom do podejmowania decyzji gospodarczych, zwłaszcza finansowych, oraz rozliczania kierownictwa z odpowiedzialnego i efektywnego zarządzania majątkiem”	A. Jarugowa, <i>Rachunkowość finansowa</i> , Łódź 1993, s. 18
„Sztukę zapisywania, klasyfikacji oraz podsumowywania w sposób znamieny i w kategoriach pieniężnych operacji i zdarzeń, które przynajmniej częściowo mają charakter finansowy, a także jako sztukę interpretacji tych czynności i ich rezultatów”	A.A. Hendriksen, M.F. Breda, <i>Teoria rachunkowości</i> , Warszawa 2002, s. 143
„System pomiaru i ewidencji procesów gospodarczych zachodzących w przedsiębiorstwie oraz przetwarzania informacji w celu dostarczenia ich użytkownikom”	<i>Rachunkowość międzynarodowa</i> , red. L. Bednarski, J. Gierusz, Warszawa 2001, s. 12
„System gromadzenia i przetwarzania danych dotyczących stanów i procesów kształtujących majątek jednostki gospodarczej w celu dostarczenia informacji ekonomiczno-finansowych”	<i>Rachunkowość finansowa przedsiębiorstw</i> , red. K. Sawicki, Wrocław 2016, s. 13

¹ S. Matulich, L.E. Heitger, *Financial Accounting*, New York 1985, s. 5.

² S. Skrzywan, *Teoretyczne podstawy rachunkowości*, Warszawa 1968, s. 5, za: W. Brzezina, *Ogólna teoria współczesnej rachunkowości*, Częstochowa 2006, s. 18.

³ *Rachunkowość. Zasady prowadzenia według znowelizowanych regulacji krajowych i międzynarodowych*, cz. 1, red. T. Kiziukiewicz, Wrocław 2010, s. 14.

⁴ A. Szychta, *Teoria rachunkowości Richarda Mattessicha w świetle podstawowych kierunków rozwoju nauki rachunkowości. Studium metodologiczne*, Warszawa 1996, s. 19–22.

Treść definicji rachunkowości	Autor
„Systemem ewidencji, a więc całościowym, uporządkowanym układem metod i reguł sformułowanych przez teorię. [...] dokonywane w jej ramach pomiar, rejestracja, grupowanie, prezentacja i interpretacja określonych zjawisk gospodarczych są związane z indywidualnym podmiotem gospodarującym, a więc z jednostką wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i majątkowym z całości gospodarki narodowej. Rachunkowość opiera się na zastosowaniu specyficznych metod postrzegania rzeczywistości w celu ujęcia w pieniądzu stanu i ruchu środków gospodarczych odbywających się w tych jednostkach”	<i>Mała encyklopedia rachunkowości</i> , red. S. Skrzywan, Warszawa 1971, s. 657
„Uniwersalny, elastyczny, przedmiotowy system informacyjno-kontrolny, zdeterminowany metodą bilansową, która jest nierozzerwalnie z nim związaną metodą poznawczą, umożliwiającą tworzenie liczbowego obrazu powstania, podziału i przepływu wartości oraz wynikających stąd rozrachunków między podmiotami gospodarczymi”	E. Burzym, <i>Rachunkowość przedsiębiorstw i instytucji</i> , Warszawa 1980, s. 13
„Szczególny system informacyjno-kontrolny, retro- i prospektywny, który posiada monopol na ustalenie wyniku finansowego (zysk lub strata) i kondycji finansowej podmiotu gospodarczego (majątek, kapitały własne i obce)”	W. Brzezina, <i>Ogólna teoria rachunkowości</i> , Częstochowa 1998, s. 21
„Rachunkowość powszechnie nazywana jest językiem biznesu. Ludzie w świecie biznesu – właściciele, menedżerowie, bankierzy, maklerzy – wszyscy używają terminów i koncepcji rachunkowości, aby opisać majątek, źródła finansowania i działalność każdego biznesu małego i dużego. [...] Podstawowym jej celem jest dostarczenie informacji finansowych o działalności podmiotu gospodarczego”	E. Walińska, <i>Rachunkowość w świetle podatku dochodowego</i> , Warszawa 1997, s. 13

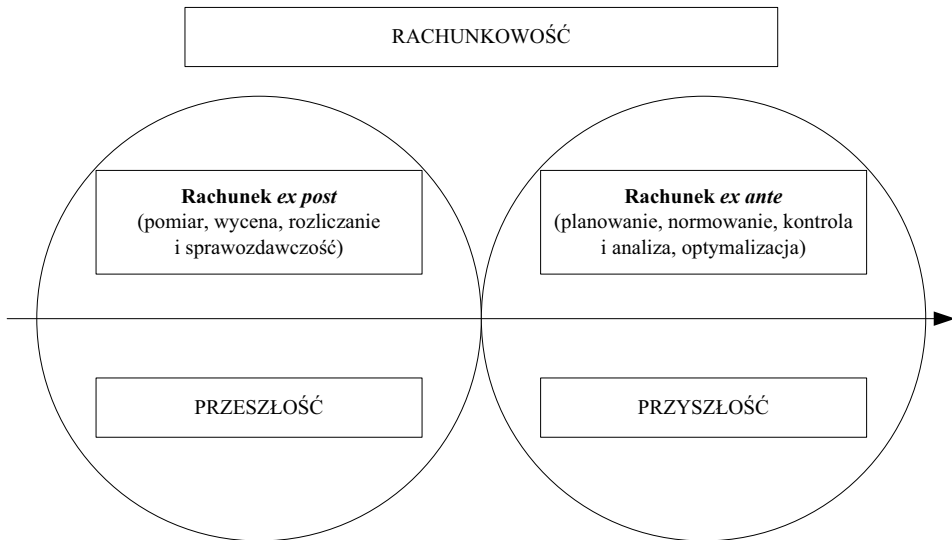
Źródło: opracowanie własne.

Z przedstawionych definicji wynika, że rachunkowość jest systemem identyfikacji i kwantytatywnego pomiaru zdarzeń i procesów związanych z gospodarowaniem, ich przetwarzania i analizy oraz komunikowania (przekazywania) różnym użytkownikom informacji finansowych o działalności podmiotu do podejmowania decyzji i oceny jego ekonomicznej aktywności⁵. Pomiar działalności jest dokonywany na podstawie zasad, koncepcji i konwencji oraz norm (standardów) określonych w obowiązujących regulacjach prawnych.

Współcześnie uznaje się rachunkowość za „szczególny system informacyjno-kontrolny, retro- i prospektywny, który posiada monopol na ustalenie wyniku finansowego (zysk lub strata) i kondycji finansowej podmiotu gospodarczego (majątek, kapitały własne i obce)”⁶. Ilustruje to rysunek 1.1.

⁵ E. Henke, *Introduction to non profit organization accounting*, Boston–Massachusetts 1985, s. 11.

⁶ W. Brzezina, *Ogólna...*, s. 21.

Rysunek 1.1. Rachunkowość jako system retro- i prospektywny

Źródło: opracowanie własne na podstawie W. Brzezin, *Rachunkowość* [w:] *Encyklopedia rachunkowości*, red. M. Gmytrasiewicz, Warszawa 2005, s. 642.

Szczególny charakter tego systemu polega na:

- ograniczeniu przedmiotu rachunkowości do zdarzeń gospodarczych wyrażonych wartościowo i ujmowanych w odpowiednich przekrojach czasowych;
- zastosowaniu własnej klasyfikacji zdarzeń gospodarczych, która pozwala na tworzenie agregatów ekonomiczno-rachunkowych, nieodzownych w zarządzaniu finansami (aktywa – pasywa, koszty – przychody – wyniki)⁷;
- dokonywaniu rejestracji procesów gospodarczych wyłącznie na podstawie dokumentów źródłowych, stwierdzających fakt wystąpienia operacji gospodarczej;
- stosowaniu do rejestracji specyficznych urządzeń księgowych; podstawowym z nich jest konto księgowe;
- określeniu przekrojów informacji o działalności gospodarczej jednostki przez opracowania zakładowego planu kont;
- stosowaniu do rejestracji operacji gospodarczych na kontach zasady podwójnego zapisu;
- zachowaniu zasady ciągłości;
- potwierdzaniu wiarygodności rejestracji operacji gospodarczych i stanów finansowo-majątkowych poprzez inwentaryzację; w razie wystąpienia różnic między stanem rzeczywistym i ewidencyjnym dokonuje się korekty tego ostatniego⁸.

⁷ W. Brzezin, *Ogólna...*, s. 21.

⁸ *Rachunkowość. Zasady prowadzenia...*, cz. 1, s. 14.

Celem rachunkowości jest generowanie informacji na potrzeby odbiorców wewnętrznych i zewnętrznych. Realizacja tego celu wymaga dokonywania pomiaru zdarzeń i procesów gospodarczych oraz ich rezultatów będących konsekwencją podjętych decyzji w trakcie prowadzonej działalności. W zależności od rodzaju jednostki te ostatnie mogą dotyczyć w szczególności: wielkości wypracowanego wyniku finansowego, ograniczania stanu zobowiązań, w tym wymagalnych, utrzymania płynności i wypłacalności czy efektywnego wykorzystania zasobów. Pomiar przepływów rzeczowych i finansowych oraz przyrostu wartości następuje według specyficznych dla systemu rachunkowości reguł i procedur określonych w prawie bilansowym oraz wewnętrznych uregulowaniach przedsiębiorstwa.

Rachunkowość jednostek gospodarczych prowadzących księgi rachunkowe obejmuje wiele elementów tworzących całość. Zostały one przedstawione w tabeli 1.2.

Tabela 1.2. Komponenty systemu rachunkowości i ich charakterystyka

Elementy	Zakres zagadnień	Realizowane cele
Zasady (polityka rachunkowości)	1) ustalenie roku obrotowego i okresu sprawozdawczego 2) sposób prowadzenia ksiąg, w tym: a) zakładowy plan kont b) wykaz ksiąg rachunkowych c) dokumentacja systemu przetwarzania danych przy użyciu komputera d) system ochrony danych i ich zbiorów	określenie sposobu prowadzenia rachunkowości i jej powiązanie z systemem kontroli wewnętrznej
Dowody księgowe	1) dowody wewnętrzne (obce i własne) 2) dowody własne a) jednostkowe b) zbiorcze c) korygujące d) zastępcze e) rozliczeniowe	odzwierciedlenie zdarzeń i procesów gospodarczych występujących w jednostce, które powodują zmiany stanu, wartości i struktury majątku i źródeł jego pochodzenia oraz oddziałują na wynik finansowy
Księgi rachunkowe	1) dziennik 2) księga główna 3) księgi pomocnicze 4) zestawienie obrotów i sald 5) inwentarz	umożliwiają zapis różnorodnych operacji gospodarczych oraz agregację danych źródłowych i informacji, a także ich kontrolę (uzgadnianie)
Inwentaryzacja składników aktywów i pasywów	zasady i metody inwentaryzacji, jej terminy, organizacja inwentaryzacji, rozliczenie wyników inwentaryzacji	weryfikacja danych księgowych ze stanem faktycznym

Publikacja stanowi kompendium wiedzy na temat systemu informacyjnego rachunkowości finansowej kontynuujących działalność gospodarczą. Zawarte w książce wyjaśnienia, przykłady, schematy rozwiązań, tabele i rysunki odnoszą się do problemów występujących w praktyce gospodarczej. Przedstawiono w niej najważniejsze kategorie finansowe i procesy gospodarcze obejmujące przedmiot pomiaru, wyceny, ewidencji, rozliczania oraz ujęcia w sprawozdaniu finansowym, m.in.:

- zakres i strukturę rachunkowości oraz elementy jej organizacji w przedsiębiorstwie, w tym: zakładowy plan kont, zasady wyceny bieżącej i bilansowej zasobów majątkowych (aktywów) oraz źródeł ich finansowania (pasywów), wymagania ustawowe dotyczące dowodów księgowych, zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych i sposoby weryfikacji zapisów księgowych, a także problematykę przechowywania, ochrony i udostępniania zbiorów dokumentacji księgowej;
- istotę, zakres przedmiotowy, procedury sporządzania, badania, składania do właściwego rejestru sądowego, udostępniania oraz ogłaszania sprawozdania finansowego;
- najistotniejsze obszary rachunkowości finansowej i podatkowej związane z prowadzoną przez firmę działalnością (produkcyjną, usługową, handlową), które dotyczą problematyki pomiaru i wyceny oraz ewidencji księgowej poszczególnych składników aktywów i pasywów, w tym: środki trwałe, wartości niematerialne i prawne, inwestycje długo- i krótkoterminowe, środki pieniężne, rozrachunki i roszczenia, rzeczowe aktywa obrotowe, kapitały i fundusze, rezerwy na zobowiązania, jak również koszty i przychody związane z prowadzoną działalnością, zasady kalkulacji kosztów jednostkowych oraz ustalanie i podział wyniku finansowego.

Ponadto w opracowaniu zamieszczono pytania i zadania problemowe skłaniające do samodzielnego poszukiwania rozwiązań.

Książka jest przeznaczona dla księgowych, ekonomistów, prawników praktyków, pracowników działów kadr, zasobów ludzkich oraz przedsiębiorców i menadżerów wszystkich szczebli zarządzania jednostkami gospodarczymi. Będzie cennym źródłem wiedzy dla osób, które poszukują nowoczesnych i skutecznych narzędzi odzwierciedlania procesów zachodzących w firmie. Może ona również stanowić literaturę podstawową dla studentów i słuchaczy studiów podyplomowych oraz uczestników szkoleń.

ISBN 978-83-8390-063-6

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: +48 801 044 545

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

219 ZŁ (W TYM 5% VAT)